

„Tehdy byl Ježíš Duchem vyveden na poušť,
aby byl pokoušen od d'ábla.“
(Bible, Matoušovo evangelium 4, 11)

SPOLEK
VERBUM ET MUSICA

a

náboženská obec Brno - Maloměřice
Církve československé husitské

pořádají

FILMOVÉ SETKÁNÍ NAD BIBLÍ

Martin Scorsese

POSLEDNÍ POKUŠENÍ KRISTA

*12. 3. 2020
v 17:00 hod.*

sborový dům Betlém, Selská 53, Brno - Maloměřice

Mediální partner

FILMOVÉ SETKÁNÍ NAD BIBLÍ

Tehdy byl Ježíš Duchem vyveden na poušť, aby byl pokoušen od ďábla. Postil se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, až nakonec vyhladověl. Tu přistoupil pokušitel a řekl mu: "Jsi-li Syn Boží, řekni, ať z těchto kamenů jsou chleby." On však odpověděl: "Je psáno: 'Ne jenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst.'" Tu ho vezme ďábel na do svatého města, postaví ho na vrcholek chrámu a řekne mu: "Jsi-li Syn Boží, vrhni se dolů; vždyť je psáno: 'Svým andělům dá příkaz a na ruce tě vezmou, abys nenarazil nohou na kámen'!" Ježíš mu pravil: "Je také psáno: 'Nebudeš pokoušet Hospodina, Boha svého.'" Pak ho ďábel vezme na velmi vysokou horu, ukáže mu všechna království světa i jejich slávu a řekne mu: "Toto všechno ti dám, padneš-li přede mnou a budeš se mi klanět." Tu mu Ježíš odpoví: "Jdi z cesty, satane; neboť je psáno: 'Hospodinu, Bohu svému, se budeš klanět a jeho jediného uctívat.'" V té chvíli ho ďábel opustil, a hle, andělé přistoupili a obsluhovali ho. (Mt 4, 1-11)

Během Setkávání nad Bibli jsme mnohokrát mluvili o tom, že Ježíš je pravý Bůh a pravý člověk. Narazili jsme i na otázku hříchu anebo pokušení. Dovolili jsme si položit i provokativní otázku. Prošel si Ježíš ve svém člověčenství i pokušením jako my, lidé na začátku 21. století? Jako příspěvek k této diskusi nám může posloužit i film „Poslední pokušení“...

Vratislav Jan Marša

Cesty k pochopení

Verš Vladimíra Holana „Co je bez chvění, není pevné...“ aplikoval na víru ve stejnojmenné knize Tomáš Halík, stejně tak lze význam verše vztáhnout i na epicentrum interpretace *Posledního pokušení Krista*. Jak Kazantzakis, tak i Scorsese přistupovali k tématu z pozice hluboce věřícího člověka, který je ovšem zmítán otázkami, chvěním, bez něhož by dle Tomáše Halíka byla víra slepá, až fanatická. Snažili se božskou podstatu Krista uchopit a pochopit skrze jejich vlastní pochybnosti, variacemi s lidskými pokušeními. Odklonili se tak od „známého Ježíše“, aby se k němu dopracoval sám divák. Trnová koruna byla nasazena de facto již od samého začátku, ale její trny bodaly Krista ne do lebky, nýbrž do duše. Cesta na Golgotu je v podání Martina Scorseseho již samotné žití Ježíše s vědomím, že je někdo „jiný“, někdo nehříšný, někdo s cílem za druhé umřít. Obsazení Willema Dafoa bortí mýty o uhlazeném a krásném Vykupiteli. Dafoe obsáhl ve své roli polohy, které v ostatních zmiňovaných filmech jsou nemyslitelné. Zeffirelli (film *Ježíš Nazaretský*) postavu Ježíše točí většinou z pohledu, Robert Powell hovoří a přitom se neurčitě dívá před sebe, nebo spíše nad sebe. Brian Deacon je typickým odrazem všemožných „svatých“ obrázků, na jeho hebkou tvář dopadá měkké světlo a přesouvá se až za hranici kýče. Stejně tak i James Caviezel (film *Umučení Krista*) ve scénách Kristova působení, ne tedy jeho mučení, odráží zažitou představu věřících. Proto je zřejmé, že Scorsese by už jen samotným Defoem v roli Vykupitele vyprovokoval věřící diváky a naboural jejich obraz Krista. Právě zřeknutí se jakékoliv glorifikace je cestou, kterou se Scorsese vydává. Tak silnou vlnu negativních emocí si však nezaslouží, neboť i přes

všechnu problematičnost toho, zda nepřekračoval (církevní) meze zbytečně moc, je zřejmý výsledek jeho záměru – zdůraznit Ježíšovu sílu (skrže překonání slabosti), zdůraznit Ježíšovu oběť (skrže překonání pochybnosti) a zdůraznit Ježíšovo božství (skrže zvýraznění „obyčejného“ lidství). Tento záměr člověk s vírou bez chvění nemůže (či nechce?) postřehnout.

Podle Tomáše Halíka „nespočívá nejhlubší pravdivost evangelií ve věrnosti "historickým faktům", nýbrž spíše ve schopnosti otevřít posluchačům pomocí symbolů nový pohled na jejich vlastní život.“ To byl i cíl *Posledního pokušení Krista*. Odsoudit snad nejsilnější výpověď o podstatě Ježíšova učení (a smyslu víry) v dějinách filmu jen za jazyk, jakým je výpověď řečena, je důkazem úplného nepochopení.

Zdroj: <http://www.fantomfilm.cz/?type=article&id=416>

Nikos Kazantzakis

(řecky: Νίκος Καζαντζάκης, *18. února 1883, Heraklion – †26. října 1957, Freiburg im Breisgau), byl řecký spisovatel, básník, dramatik a myslitel.

Narodil se v Heraklionu na Krétě, která tehdy patřila Turecku.

Roku 1902 se přestěhoval do Athén, kde studoval práva, od roku 1907 studoval filosofii v Paříži.

V letech 1922 - 1923 žil v Berlíně, v průběhu dalších let byl několikrát delší dobu v SSSR.

Roku 1929 se přestěhoval do Československa. Od 10. května 1929 do 9. dubna 1930 žil v osadě Myslivny u Božího Daru v domě Filipa Krause, kde měl pronajaty dvě místnosti. Podruhé přijel na stejné místo koncem června 1931 a zůstal až do 31. května 1932. Nalezl zde vytoužený klid na práci a tolik potřebnou samotu. Navštěvoval i nedaleký Boží Dar nebo Wiesenthal. Dnes dům, ve kterém Nikos Kazantzakis přebýval nestojí, ale na Tržním náměstí v Božím Daru můžeme najít památník Nikose Kazantzakise.

Od roku 1948 žil trvale v Antibes ve Francii.

Po jeho smrti bylo jeho tělo převezeno do Atén a pak do Heraklionu, kde byl pohřben. Jeho hrob se nachází na opevnění Heraklionu na nejjižnější baště - baště Martinego. Na náhrobku je epitaf: *Nemám naději. Nemám strach. Jsem svobodný.*

Z díla Nikose Kazantzakise

Jeho díla byla ovlivněna poměrně zajímavými vlivy Bergsonem, F.Nietzschem a buddhismem.

Řek Zorbas - 1946, dílo zfilmoval Michalis Kakojanis v koprodukcce USA - Řecko

Kapitán Michalis

Kristus znovu ukřižovaný - 1954 toto dílo bylo předlohou k opeře Řecké pašije Bohuslava Martinů, dílo zfilmoval Jules Dassin

Chud'ásek Boží – (o Františku z Assisi)

Poslední pokušení - zfilmoval Martin Scorsese

Zdroj: Encyklopedie <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/140707-nikos-kazantzakis>

Tolik pohoršení nad pokušeními Nikose Kazantzakise

Martin C. Putna

Román novořeckého klasika Nikose Kazantzakise (1883-1957) *Poslední pokušení* (1952) a děj románu dosti přesně kopírující snímek Martina Scorseseho nazvaný *Poslední pokušení Krista* jasně deklarují svou příslušnost ke druhé skupině. Ještě před prvním obrazem se na plátně objeví Kazantzakisův text „Dvoji podstata Krista, lidská i nadlidská (...) byla pro mne vždy nerozluštitelnou záhadou. Věčný boj těla a ducha byl od mládí zdrojem mých radostí i strastí a má duše byla prostorem bitvy těchto dvou armád.“ Z něho pak vychází i upozornění: „Film není založen na Evangeliiu, ale na fiktivní exploataci věčného duchovního konfliktu.“

Kdyby si vášniví odpůrci filmu bývali v klidu přečetli toto návěští, mohly by diskuse o něm probíhat v klidné a věčné rovině - a to jak umělecké, tak duchovní. Místo toho se protestovalo a demonstrovalo, místo toho se kinům promítajícím *Poslední pokušení Krista* vyhrožovalo vypálením, až francouzský biskup Jacques Gaillot musel napsat: „Pro mne bylo skandální nikoli shlédnutí onoho filmu, který jsem neviděl. Pro mne bylo skandální, že jsem viděl křesťany manifestující netolerantnost a násilí, nemající nic společného s Evangeliiem.“

U nás došlo počátkem roku 1994 „pouze“ k pokusu České biskupské konference zabránit uvedení filmu v České televizi a následnému, neméně neúspěšnému pokusu tento úmysl v diskusním pořadu *Aréna* obhájit. Katolická církev se tak u nás dopustila své zřejmě vůbec nejhorší mediální boty od doby, kdy k médiím získala přístup. K její cti nutno prohlásit, že se z ní poučila a například nad filmem *Lid versus Larry Flynt*, který (respektive plakát k němu) vzbudil v zahraničí rovněž bouřlivé reakce, mávla moudře rukou...

...Kazantzakis byl celoživotně fascinován Kristem, ale i dalšími náboženskými génii lidstva. Jako život Ježíšův, ztvárnil po svém i život Buddhy, Františka z Assisi či Prométhea. Teprve z jeho autobiografie *Hlášení El Grecovi* (vyšla posmrtně 1961) však zjišťujeme to nejpodstatnější: že si do všech těchto postav projektoval sebe sama. Že román a film o posledním pokušení Krista je ve skutečnosti románem a filmem o Nikosu Kazantzakisovi. Platí to především pro dva ústřední teoretické problémy, s nimiž se Ježíš v posledním pokušení potýká. První je problém sociální: svérázný socialista Kazantzakis celoživotně řešil otázku, jak dospět k sociální spravedlnosti bez marxisty hlášaného násilí - a dialogy Ježíše s Jidášem, zastáncem cesty meče, toto tázání reprodukuje. Druhý je problém, trápící moderní intelektuály často ještě více: problém jejich osobní „jinakosti“ a „nenormálnosti“, jejich „mimočodnosti“ se světem „obyčejných lidí“. Problém, který se zhusta přenáší do roviny sexuální. Proto je „posledním pokušením“ Kazantzakisova Ježíše - po celý film pronásledovaného traumatem nevyřešeného vztahu k Magdaléně - právě „obyčejný život“. Závěr filmu je v tomto ohledu důmyslný: může uspokojit „tradičního“ věřícího diváka, neboť Ježíš i toto pokušení překonává a své poslání splní až do konce. A může uspokojit i programově nespokojeného moderního intelektuála, neboť jednou položená otázka zůstává navždy s námi.

Zdroj: <http://www.katalog.artfilm.cz/film/M2132>